

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

1

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיה מ"ט נ קפה

את־הַחֶרֶב עַד־כְּלוֹתִי אוֹתָם: (לח) וְשִׁמְתִי כֶסֶף בְּעַלְמִי וְהֶאֱבַדְתִּי
מִשָּׁם מֶלֶךְ וְיִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר יְהוָה: (לט) וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים אֲשׁוּב
אֲשִׁיב קְרִי אֶת־שִׁבּוֹת שְׁבוּתָי עִילָם נֶאֱמַר יְהוָה:

נ (א) הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־בְּכַל אֶרֶץ פְּשָׁדִים בְּיַד
יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא: (ב) הִגִּידוּ בְּגוֹיִם וְהִשְׁמִיעוּ וּשְׂאוּ גַם הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
הַתְּהוֹמוֹת אֲמָרוּ נִרְפָּה בְּכָל הַבָּיִשׁ בְּלִחַת מִרְדָּף הַבָּיִשׁוֹ עֲצָבִיהָ חֲתוּ
גְלוּלֶיהָ: (ג) בִּירְעָה עָלֶיהָ גּוֹי מִצָּפוֹן הוּא יִשִׁית אֶת אֶרְצָהּ לְשָׂמָה
וְלֹא־יִהְיֶה יוֹשֵׁב בָּהּ מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה גְדוּ הִלְכוּ: (ד) בְּיָמִים
הַהֵמָּה וּבָעֵת הַהִיא נֶאֱמַר יְהוָה יִבְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמָּה וּבְנֵי־יְהוּדָה
וַיִּחַדּוּ הַלֹּדֶף וַיִּכּוּ וַיִּלְכוּ וְאֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם יִבְקֹשׁוּ: (ה) צִיּוֹן יִשְׁאַל
הַדָּף הַמָּה פְּנֵיהֶם בְּאוֹ וּגְלוּ אֶל־יְהוָה בְּרִית עוֹלָם לֹא תִשְׁכַּח:
(ו) צֹאן אֲבֹדוֹת הָיָה הוּי קְרִי עַמִּי רַעִיָהם הַתְּעוּס הָרִים שׁוֹבְבִים
שׁוֹבְבוֹם קְרִי מֵהָר אֶל־גְּבֻעָה הִלְכוּ שְׁכַחוּ רִבְצָם: (ז) פְּלִמְצָאֵיהֶם
אֲכָלוּ

ר ש י

נ (ב) וּשְׂאוּ נֶס פּוֹרֵק אֲבֵלַע"ז (פורשע. Perche, איינע שטאנגע, כמו
במדבר כ"א ח') סִימֹן חֲסִיפָה הוּא: זל ומרודך • שְׁמוֹת ע"א של צלל: (ג)
גוֹי מִלְּפָנָי. מִדֵּי וּפְרִים: (ה) דֶּרֶךְ הַנֶּס. דֶּרֶךְ הַמְּקוֹס הַזֶּה יְרוּשָׁלַיִם וְסָבּוּ
פְּנֵיהֶם כִּשְׁתַּחֲרַצ צִלְלוּ וַיִּנְאַל וּמְחֹכֶה דְרָשׁוֹן מִלֶּךְ פֶּרֶס: (ו) רֹעִיָהם הַתְּעוּס •
מַלְכֵיהֶם הַתְּעוּס מַעֲלִי: הַרִים שׁוֹבְבוֹם • אֵל הַהָרִים אֵל ע"א שְׁזָהִרִים שׁוֹבְבוֹם
אֲלוֹנוֹ וַיִּיחַל קַץ בֵּלַע"ז (עֵיִן לַעֲיֹל ג' ו') שׁוֹבְבוֹם מַלְכֵיהֶם וַיִּתְּ הַרִים שׁוֹבְבוֹם
שְׁלֵטוֹנֵיהֶם בְּזוֹנוֹן: (ז) וּמְקוֹה אֲבוֹתֵיהֶם • וְסָבַר אֲבוֹתֵיהֶם: (ח) גְּדוּ וּמְתוּךְ

צלל

מכלל יופי

הַיְהוּדִי (אֶסְתֵר ט'), הִנֵּה אִפּוֹ וְחַמְתִּי נִתְּכַת אֵל הַמְּקוֹס הַזֶּה (יְרֵמְיָהוּ) כֹּאֲשֶׁר קִיִּים עָלֵיהֶם
מִרְדְּכֵי הַיְהוּדִי וְאֶסְתֵר הַמַּלְכָּה (אֶסְתֵר ט'), וְהַדְּוֹמִים לְהֵם • וְהֵם שְׂאֵמֶר זָרִים וּמְבָלִים חֲזוּתָהּ
פִּירוּס זָרָה עִם חֲבָלִים, וְהוּוֹ כְּמוֹ הוּוּ"ם שְׁעִיפָם עִם, וְזָהֲרָה הִיא הַעִיר, וְלִפְיֶכָּךְ נִפְלַל הַעֲבִין
עַל הַזָּרָה • (כֹּה) לֹא עֹזְבוּ עִיר • פִּירוּס אֵיךְ לֹא עֹזְבָה מִלְּהַלְתָּם עָלֶיהָ, וְכֵן תִּרְגַּם יוֹכֵתָן:
אֵיכָדֶיךָ לֹא אֲשַׁתְּבִּיקָתְךָ • (כז) וְהַצָּחִי • עֲבִין הַדְּלָקָה, שְׂרָא יֵצֵת, וְכֵן לְמַה הִנִּיתוּ עֲבָדֶיךָ:
(לא) שְׁלוֹן • תֹּאֵר, וְהַשִּׁיץ בְּשׂוֹא, בְּפִלְס בְּאֵר, פֹּאֵר, זַעַר, וְהוּא כְּתוּב בְּיוֹ"ד הַמֶּשֶׁךְ
כְּמוֹ בְּזַעֲרִי: בְּרֵד • אֵיכֹת תֹּאֵר, אֲבַל הוּא שֶׁס הַיְחִידוֹת, וַיִּנְאַל בְּעִיִן בְּעַמָּךְ כִּי הַשׁוֹכֵן בְּעַם
הוּא יוֹשֵׁב יִסְדִּי, אֵיךְ נִרְדָּךְ לְהַרְבוֹת אֲנָשִׁים לְעֹזֵר שִׁיְהוּ עִמָּךְ, לִפְיֶכָּךְ אֲמַר בְּרֵד יִשְׁכּוּ: (לב)
קְצוּצֵי פֹאֵה • יֵהוּ קְצוּטִים לְכָל פֹּאֵה מִעֲבִין קָן • כִּי הַפֹּאֵה הוּא קָן וְסוּף: (לה) קֶשֶׁת
עִילָם

אֲכֻלִּים וְצָרִיהֶם אָמְרוּ לֹא נֶאֱשַׁם תַּחַת אֲשֶׁר חָטְאוּ לַיהוָה גְּדֹרֵה
צָדֵק וּמִקּוֹה אֲבוֹתֵיהֶם יְהוָה : (ח) גְּדֹרֵי מַחֲוֹךְ בְּכָל וּמֵאָרֶץ פְּשָׁדִים
יֵצְאוּ צָאוּ קְרִי וְהָיוּ כְּעִתּוּדִים לִפְנֵי-צֹאן : (ט) כִּי הִנֵּה אֲנִכִּי מֵעִיר
וּמֵעֵלָה עַל-בְּבֶל קְהֵר-גִּוִּים גְּדֹלִי מֵאָרֶץ צָפוֹן וְעָרְכוּ לָהּ מִשָּׁם
הַלְכֵד חֲצִיו כְּגִבּוֹר מִשְׁכִּיל לֹא יָשׁוּב רִיקָם : (י) וְהִיחָה פְּשָׁדִים
לְשַׁלֵּל כָּל-שְׁלֵלִיהָ יִשְׁבְּעוּ נֶאֱמַר-יְהוָה : (יא) כִּי תִשְׁמָחִי תִשְׁמְרוּ קְרִי
בִּי תַעֲלִזִי תַעֲלוּ קְרִי שְׁסִי נִחַלְתִּי בִּי תַפְּוֹשִׂי תַפְּוֹשׂוּ קְרִי כַּעֲגֹלָה דָּשָׂא
וְחִצְיָהּ לִי וְחִצְהֶלוּ קְרִי כְּאֲבָרִים : (יב) בּוֹשָׁה אִמְכֶם מְאֹד חֲפָרָה
יּוֹלְדֵתְכֶם הִנֵּה אֲחֵרִית גִּוִּים מִדְּבַר צִיָּה וְעֵרְבָה : (יג) מִקְצָף יְהוָה
לֹא תֵשֵׁב וְהִיחָה שְׁמֵמָה בְּלֵהָ כָּל עֵבֶר עַל-בְּבֶל יִשָּׁם וַיִּשְׂרַק עַל-
כָּל-מִבּוֹתֶיהָ : (יד) עָרְכוּ עַל-בְּבֶל סָבִיב כָּל-דַּרְכֵי קִשְׁתֵּי יְדֵי
אֱלֹהִים

ר ש י

צבל • מעתה נחו משם : כעתודים לפני לאן • דרך העתודים ללכת לפני העיר
בראש העזים : (ט) וערכו לה • ויסדרון עלה קרב : (יא) שסי נחלתי
בזוזי נחלתי : כי תפשו • לשון שוין : כעגלה דסה • הדסה בתבואה ואוכלת תמיד :
(יב) אומנם • כניסיותכם : אחרית גוים • אם ראשיתכם גדול אחריתכם יסו
מדבר : (יד) ידו אליה • זרקו לה אצנים כמו וידו אצן צי (איכה ג') (טו)
נתנה

מכלל יופי

עולם • ר"ל חוקס ותקפס, כמו שהקפת חוק הנושא, וכן תרגם יונתן תקוף : (לו) ארבע
רוחות, פירושו ארבע מלכויות, ודמה אותן לרוח, כמו שהרוח החזקה משפת ומכלה הארוזים
הגבוהים, ורונה לומר באמרו ארבע כי מכל כד ומכל פנה תנא להם הרעה • (לז) והחחתי
בפלס התשלוס, ודגש התי"ו האחרונה למסרון חיו"ו למ"ד הפועל שרשו חתת, ענין שבר
ג (ב) חת מרדך • פועל עבר בשקל תס עונך נת ציון (איכה ד'), ושרשו חתת • (ד)
הלוך ובכו • משמחתם בזבס לארצם, כי יש בכי של שמחה, כמו בכי יבאו (ירמיה
ל"א), וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך (בראשית כ"ט), ויבך על זוארו עוד • (ה) דרך
הנה • מלה מורה על המקום, כמו (בראשית מ"ה) לא אתם שלחתם אותי הנה, והדומים
להם, ובמכלל בא בנו"ן לזכרים • (ו) הרים שובבים • כתוב ביו"ד וקרי בו"ג, ואותיות
או"י מתחלפות • ופירש' יונה ענין גירוש, כלומר אל ההרים גראס, וכן כי שניס יתיה על
דעתו (ז) לא נאשם • האל"ף בצו"א לבדו, מענין אשם הוא (ויקרא ד') • גוה צדק
שהיה להם כוה צדק ויעון חמת כשהיו עושים רצונו • ומקוה אבותיהם ה' • וכן היה מקוה
אבותיהם, שהיו בוטחים בו, ומקוים אליו, הוא היה להם מקוה שהיו מונאים תקותם בו
(ט) משכיל • פועל יונא, הגבור משכיל בהרגו, ואם כהרג שכול • (יא) תפשו • ענין
ציו, ר"ל רצונו הנשר ובריאתו, כמו וינאתם ופשתם כעגלי מרגק • (יב) לא חשב • כל
לא

כען איהרע פיינדע, דאפיר ניכט ביסען, דען זיא האכען געגען גאטט, געגען דיא
 וואהנינג דער גערעכטיגקייט, דיא האפנונג איהרער פארפאהרען, געגען דען עוויג
 גען געזינדיגט. [ח] פליהעט אויס כבל, לויפט אויס דער כשרים לאנד, זייד דיא
 בעקקע פאר דער העערדע. [ט] אויס מיטטערנאכט ערוועקקע איך איינע מענגע
 גראסער פֿעלקער, אונד ברינגע זיא איבער כבל, זיא ווערדען עס אנגרייפען, אונד
 פֿאן דאָרט ווירד עס עראָבערט ווערדען. איהרע פֿיילע וינד דיא איינעס העלדען,
 דיא קינדערלאָזע מיטטער מאַכען, אונד ניא פֿעהל טרעפֿען. [י] דער כשרים
 לאַנד ווירד צור בייטע, אונד דיא עס פלינדערן בעפרידיגט ווערדען, שפריכט דער
 עוויגע. [יא] איהר האַכט אייך געפרייעט, האַכט געפֿראָהלאַקט, אַלס איהר מין
 ערבט הייל געפלינדערט, אונד אייך וויא פֿייסטע קעלבער דאָרין געמעסטעט האַט
 טעט; וויא מיטהיגע ראַסע האַכט איהר געוויהערט; [יב] יעצט איזט איירע
 מוטטער בעשעהמט; דיא אייך געבאָהרען, מיט שאַנדע בעדעקט. זעהט דאָ ענדע
 דער פֿעלקער; וויסטע, דירע אונד איינעדע. [יג] דער צאָרן גאָטטעס מאַכט
 דיס לאַנד אונבעוואַהנט, צו איינער פֿעלליגען וויסטע; ווער פֿאָר כבל פֿאָראַיבער
 געהט, שטוינט אונד ענטוועצט ויך איבער אַללע ווינע פלאַגען. [יד] שטעללט אייך
 אויס כבל הערום, איהר באַגענשיטצען! שיסעט הינין, שאַנעט דער פֿיילען ניכט;
 דען

ב א ו ר

עד כי שכו רבצם, מקום מרעה שלהם. (ו) לאנאשם, נורכיהם אמרו: איך לנו אשם נזה
 כי אכלנו אותם, כי כן ראוי להם, יען אשר חטאו לה', שהוא כזה הדק ומעון האמת, ומקוה
 אבוהיהם, תקות אבותיהם, כשנחנו בומלאו תקותם. (ח) נדו וכו', אמר כן כנגד ישראל,
 שיכלו מנלות ככל. כעבודים לפני צאן, נבאחכם תהיו כעתידים ההולכים לפני הנאן, בלי
 פחד ויראה. וי"ת כרבנין בריט עמיא. (ט) וערכו לה, מלחמה, ומשם, ר"ל ממקום
 המערכה, תלכד ככל. חציו, של קהל גוים גדולים המוכר, יהיה כגבור משכיל, כחן
 גבור המשכיל את אמות הנהרגים, ולא ישוב ריקם, בלי לבוא למטרה ולהרוג, וכן ומרב
 שאול לא תשוב ריקם. (יא) כי תשמחי, כל הפעלים נפסוקה הכתיב ניו"ד, והוא כנוי
 נקבה, כנגד כנסת ככל, והקרי ביו"ד, והוא כנוי רבים זכרים, כנגד יושבי ככל. ואמר:
 אתם שסי כחלתי! הייתם שמחים ועלום כשנזותם כחלתי, כי חפוש, בעת הייתם פשים
 ורבים מעוב ארצם (והוא לשון רנוי, ושרא פשה, וענינו רנוי הנשר וכריאה, כמו ופשתם
 כעגלי מרבק). כעגלה רשא, כעגלה שהיא רועה בדשא שהיא שמנה ובריאות דשא;
 והאל"ף במקום ה"א הנקבה, והאל"ף השרש כשמה, ותשלמו דשאה (רד"ק) וישי
 פירש, כעגלה הדשה במבואה ואוכלת תמיד. וכן כתוב במקנת ספרים דשה בה"א וי"ת
 לפי הענין, כעגלי רבקה. וחצהלו כאבירים, והייתם נוהלים ושמחים, כאבירים
 המנחמים בהלחמה (רד"ק). ומכס אחד מפתח באבירים, כסוסים גדולים, כמו דהרות
 אביריו, פרסות אביריו, ואמר: ותחלו במנהלות הסוסים, וכ"ת * (יב) כושה
 אמכם, כשיבוא אחרים ויחריבו ארצכם, תבוא אמכם ותספיד יולדתכם. ואמר רד"ק:
 כי אמכם ויולדתכם היא כנוי לכניסתם וקהילתכם הנה אחרית וכו', אחרית גו'
 תהי' שתאמר ארצם מדבר בה וערבה, כי יושביה ישמרו מקרבה. (יג) מקאף ה', שקאף
 על העיר, לא חשב, לא ישנו בה בני אדם, ומדבר על העיר כמו על יושביה, וכן
 העיר היוצאת אלף, ר"ל אנשים שיוצאים ממנה (והכ"ל). (יד) ערכו, מלחמה, ידו
 אליה, השליכו עליה חטים, וכן וידו און די; ואל תחמלו אל חץ, כמו על חץ, לא
 תאמרו

תרגום אשכנזי

דען עם האט געגען גאָטט געווינדיגט * [טו] אומגעבעט וואָ לערמענד / — זעהט ,
 זיאַ רייכט דעמיטהיג דיא האַנד — איהרע גרונדפֿילער זינקען , — איהרע מויל
 ערן שטירצען איין , — דיועם איזט גאָטטעס האַכע , — רעכט אַזיך אַן איהר ;
 טהוט איהר , וויא ויא אייך געטהאָן * [טז] דאָטטעס יעדען זאָע : מאַן אויס בכל
 אויס , אונד יעדען , דער דיא זיכעל צור ערנדטע : צייט ערגרייפֿט ; דאָ זיגענדע
 שווערט פֿירכטענד ווענדעט זיך יעדער צו ווינעם פֿאַלקע , פֿליהעט יעדער נאָך זיין
 געם פֿאַטערלאַנד * — [יז] איין פֿערלויפֿענעם לאַם וואָר ישראל , לעווען האַכען
 עם פֿעריאָגט , דער ערסטע , דער קעניג פֿאַן אשור , האַט עם געפֿרעססען ; דער
 לעצטע , נבוכדנצר , קעניג פֿאַן בבל , האַט זיינע קנאָכען צערמאַלט * [יח] ררום ,
 זאָ שפּריכט דער עוויגע צבאוח , ישראל'ס גאָטט , שטראַפֿע איך דען קעניג בכל'ס
 אונד זיין לאַנד , וויא איך אשור'ס קעניג געשטראַפֿט האַכע ; [יט] פֿיהרע ישראל
 צו זיינער טריפֿט ווידער צוריק , אין כרמל אונד בשן זאָל עם ווידער ווידען , אויף
 אפּריס'ס בערג אונד אין גלעד זיך וואָהל טהון * [כ] אַלסדאָן אונד צודווער צייט ,
 שפּריכט דער עוויגע , ווערדען ישראל'ס זינדען פֿערגעבענע געזוכט , אונד יהודה'ס
 פֿערגעהונגען ניכט געפֿונדען ווערדן , דען איך פֿערגעבע דענען , דיא איך ערהאַל
 טע * — [כא] ציהע אויס גענען דאָן אונגעהאָרזאַמע לאַנד , אונד געגען דיא איינע
 וואָהנער פֿקוד'ס ! צערשטעהרע , פֿערבאַננע זיא ! שפּריכט דער עוויגע ; טהוע ,
 וויא איך דיר בעפֿאַהלען האַכע * — [כב] קריגסגעשרייא ערטענט אים לאַנדע ,
 יאַממער איבער גראַסעס אונגליק * [כג] אַך וויא איזט דער האַממער צערבראַכען ,
 דער דען ערדבאַלל צערשלוג ! וויא ליגט בכל אונטער פֿעלקערן זאָ צערשטעהרט !
 [כד] איך האַכע דיר איינע שלינגע געלענט , בכל ! דוא ביסט געפֿאַנגען , עהע דוא

דיך

ב א ו ר

תאמרו פֿן כירה החן חנם , פֿן לאַ ישיגו , כי לאַ ישיב ריקס , כאַמיר למעלה ; וכל חן
 שחשליכו יהונ אלס , כי לה' חטאה (מדברי הכל) * [טו] הריעו עליה סביב ז
 להנהילס , כמו שעשו ביריחו * נחנה ידה , הוסיטה ידה לבקש רחמים ועזרה , כמו
 עזרה נחניו (רש"י) ורד"ק פירש נתנה יד לאויבים ששלימו עמה , כי לאַ תוכל לעמוד
 צפּטתס * אשוויה , יסודותיה , והיא מלה ארמית * כאשר עשהה , להרס חומות
 ירושלים , כן תעשולה * [טז] הרב היונה , חרב האונס , כאשר פרשתי למעלה (מ"ו) *
 ט"ז) * איש אל עמו יפנה , כי היו בנבל גולים מעמים רבים , אשר שיכנו איש א עמו ,
 (יז) אריות הדיחו , הדיחו אותם , ואריות הן משל למלכי האומות האכזרים * הראשון
 אכלו , אכל את הנשר , והשאר את העממות , והיא מלך אשור , שהגלה עשרת השבטים
 והניח שנת יהודה ונכימין * האחרון עצמו , שכל העממות , עד שלא נשאר בו דבר ז
 חיה נבוכדנצר שהגלה גם יהודה ונכימין , והקריב ירושלים וערי יהודה * (יט) ושובבתי ,
 אשר בננו אל כוהו , והוא הפעל בכנין מרוב משרש שוב * ורעה הכרמל וכו' לפי שהמזילה
 לשה , אשר ורעה * (כא) מרחים , קרא כן מלכות בבל , עכץ מרי (רש"י ורד"ק) ,
 ר"ל ארץ מודרה , וכן ת"י על ארעא דעמא סרבן * עלה עליה , ציווי לריוס , שכבש
 את בבל והרג אנשיה , פקוד , שם העיר בבל * וחסס אדם מחמי עמים פירש מרחים ,
 ארץ אשר מרלה , ואמר ברבים , ר"ל מר לה מאד , ופקוד נקרא על שם שפקד עונה *
 (כג) פטיש כל הארץ , בבל היה כפטיש לכל ארצות , אשר ומסוכן הכל , ועתה נגדע

ופשכר

ירמיה נ

קפו

אליה אֲתַחְמְלוּ אֶל־חֵץ כִּי לִיהוָה חֲטָאָה : (טו) הָרִיעוּ עָלֶיךָ סָבִיב
 נִחַנְהָ יָדָה נָפְלוּ אֲשׁוּרֵי־הָאֲשׁוּרִיָּה אֲשׁוּחִיָּה קָרִי נִהְרְסוּ חוֹמוֹתֶיהָ כִּי נִקְמַת
 יְהוָה הִיא הַנִּקְמָה בָּהּ בְּאִשֶׁר עָשִׂתָה עֲשׂוֹרָה : (טז) בָּרְתוּ זֹרַע
 מִבְּבֵל וְהַפֵּשׁ מִמֶּלֶךְ בְּעַת קִצּוֹר מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה אִישׁ אֶל־עַמּוֹ יִפְגּוּ
 וְאִישׁ לְאֶרְצוֹ יָנוּסוּ : (יז) שָׁה פּוֹרְהָ יִשְׂרָאֵל אֲרִיּוֹת הַדִּיחֻהוּ הָרֵאשׁוֹן
 וְאָכְלוּ מֶלֶךְ אֲשׁוּר וְזֶה הָאֲחֵרוֹן עֲצָמוֹ וְכִּי בְּכֹדְרָאֲצַר מֶלֶךְ בָּבֶל :
 (יח) לִכֵּן כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּבִי פִקֹּד אֶל־מֶלֶךְ
 בָּבֶל וְאֶל־אֶרְצוֹ בְּאִשֶׁר פִּקְדָתִי אֶל־מֶלֶךְ אֲשׁוּר : (יט) וְשָׁבַבְתִּי אֶת־
 יִשְׂרָאֵל אֶל־נֹהוּ וְרַעַה הַכְּרָמַל וְהַבָּשָׂן וּבְהַר אֶפְרַיִם וְהַגִּלְעָד תִּשְׁבַּע
 נִפְשׁוּ : (כ) בְּיָמִים הָהֵם וּבְעַת הַהִיא נֶאֱמַר יְהוָה יִבְקֹשׁ אֶת־עֵינָיו
 וְיִשְׂרָאֵל וְיִאֲבֹנוּ וְאֶת־חֲטָאֹת יְהוּדָה וְלֹא תִמְצָאֵנָה כִּי אֶסְלַח לְאִשֶׁר
 אֲשָׂאִיר : (כא) עַל־הָאָרֶץ כְּרָתִים עָלָה עָלֶיךָ וְאֶל־יוֹשְׁבֵי פְקוּד
 חֶרֶב וְהַחֲרָם אַחֲרֵיהֶם נֶאֱמַר יְהוָה וְעִשָׂה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ : (כב) קוֹל
 מֶלֶךְ חֲמָה בְּאָרֶץ וְשֹׁכֵר גָּדוֹל : (כג) אֵיךְ נִגְדַע וַיִּשְׁבֵּר פְּטִישׁ כָּל־
 הָאָרֶץ אֵיךְ הִיָּתָה לְשִׁמָּה בָּבֶל בְּגוֹיִם : (כד) יִקְשְׁתִּי לָךְ וְגַם־
 נִלְכַּרְת

ר ש י

נחמה ידה - כאדם שאין בו כח ומושיט יד לכל מי שרוצה לזקק רחמים ועזרה וכן
 מצרים נחמו יד (שם ה') הושיטנו יד למצרים לזקק מהם עזרה : אשיותיה -
 חזק יסודותיה וכן וחשיה יחיטי (עזרה י') וזלסון משנה כגון חלו החופרים
 לחושין וכן וסתחושו וסתחזקו : כאשר עשתה - לעיר ה' : (טז) כרתו זרע -
 שיכל מלכא מצל ואחיד חרבא צעידן קטול : (יז) הרחשון חלבו - שהגלה
 עשית השבטים : עלמו - גרמו שגירס עלמותיו שגמר השירים יסודה וצנימין
 עלמו דישחוש"חר בלע"ז (דעסחסער Defolser, ענטקנאכען, דיא קנאכען
 נערמאלמען) : (יט) ורעה הכרמל - לשון מרעה : (כא) מרתים - שהמרתני
 והרגזתי : פקוד - שם מדינה וכן פקוד ושוע וקוע (יחזקאל כ"ג) חירגם
 ונתן שם מדינות ועשה ככל אשר צויתך - חתם כרם בד ישעים הנביא
 (מ"ה) : (כג) פטיש כל הארץ - שהיה מפונץ ומכתת את הכל : (כד)
 יקשתי

מכלל יופי

לא ישנו כהצני אדם, ומדבר על העיר, כמו על יושביה, וכן (עמוס ה') העיר היוצאת
 אלך

ירמיה נ

גַּלְכָּדָה בְּכֹל וְאֵת לֹא יָדַעַתְנָמְצֵאת וְגַם נִחַפְּשֵׁת כִּי בִיהוּהַהֲתַגְרִית׃
 (כה) פֶּתַח יְהוָה אֶת־אוּצְרוֹ וַיּוֹצֵא אֶת־כְּלֵי זְעֵמוֹ כִּי־מִלְאָכָה הָיָא
 לְאֹדְנֵי יְהוָה צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים׃ (כו) בְּאוֹלָהּ מִקֶּץ פֶּתַחוֹ
 מֵאֲכַסְיָה סְלוּיָה כְּמוֹ־עֲרִמִים וְהַחֲרִימוּהָ אֶל־תְּהִי־לָהּ שְׂאֵרִית׃
 (כז) חָרְבוּ כָל־פְּרִיָה יָרְדוּ לַטֶּבַח הוּי עֲלֵיהֶם כִּי־בָא יוֹמָם עֵת
 פְּקֻדָּתָם׃ (כח) קוֹל גָּסִים וּפְלִטִים מֵאֶרֶץ בָּבֶל לְהַגִּיד בְּצִיּוֹן אֶת־
 נְקֻמַת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נְקֻמַת הַיְכָלוֹ׃ (כט) הַשְּׁמִיעוּ אֶל־בְּכָל יְרֵבִים
 כָּל־דֶּרֶכֵי קִשְׁת חֲנּוּ עֲלֵיהָ סָכִיב אֶל־יְהוָה * לֵה קְרִי וְלֵא כַחֲבִיב פְּלִיטָה
 שְׁלֹמֹה־לָהּ בַּפֶּעֱלָה בְּכָל אֲשֶׁר עָשְׂתָה עֲשׂוּ־לָהּ כִּי אֶל־יְהוָה וָדָה־אֶ־
 קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ (ל) לָכֵן יִפְלוּ בַחֲוָרִיָה בְּרַחֲבֵתֶיָה וְכָר־אֲנָשֵׁי
 מִלְחָמָתָה יִדְמוּ בַיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה׃ (לא) הִנְנִי אֲלִיקָה וְדוֹן נְאֻם־
 אֹדְנֵי יְהוָה צְבָאוֹת כִּי בָא יוֹמָה עֵת פְּקֻדָתֶיךָ׃ (לב) וְכִשְׁל וְדוֹן וְנָפַל
 וְאִין לֹ מִמָּקוֹם וְהִצֵּתִי אִשׁ בְּעַרְיוֹ וְאָכְלָה כָּל־סָכִיבֶתָיו׃ (לג) כֹּה־אָמַר
 יְהוָה צְבָאוֹת עֹשׂוֹקִים בְּגֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְגֵי־יְהוּדָה יַחְדָּו וְכָל־שְׂבִיֵהֶם
 הֲחִזְקוּ בָם מֵאֲנֹי שְׁלָחָם׃ (לד) גְּאֻלְמִי חֲזֹק יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ רִיב

יריב

ר"ש " י

יקושתני לך • לשון מוקש׃ (כו) באו לך מוקץ • מסוף העיר התחילו צה שלא תדע
 ותתפש פתאם׃ פתחו מאזוסיה • תרגם יונתן חיבולוסה שעריה ואין לו דמיון
 ויונחם חצרו לשון חזום • סלוה • דישו אותה׃ כמו ערמים • גרנות׃ (כז)
 כל פריה • שריה כן דרך הנביאים להמשיל השרים לפרים חבירים ולעתודים׃
 (כט) השמיעו אל צבל רבים • לשון וישמע שאל את העם (שמואל ט"ו)
 הזעיקו להאסף אל צבל מורים נחלים כמו יסובי עלי רציו (חיוצ ט"ז)׃ (ל)
 לכן • לשון שבועה׃ (לד) הרגיע את הארץ • כשתפול צבל יהי מרגוע והנחה
 לכל

מכלל יופי

אליף, ר"ל אנשיה שיוצאים ממנה • (יד) אל חץ' אל כמו על, וכמוהו רבים • (טו)
 מגל • ענינו חרמש • (יז) עצמו, פירושו שבר עצמותיו • (יט) ורעה • ענין מרעה •
 (כא) יושבי פקוד • ענין זכירה והשגחה על הדבר, והיא בכל' וקראה כן, לפי שנא עת
 לפקוד עונה • (כג) פטיש' כמו וכפטיש יפוצן סלע • (כד) החגרות • ענין התעורר
 הריב, כמו ואל תתגר צם מלחמה (דברים כ'), ותרגום וסכסכתי מצרים (ישעיה י"ט)׃
 ואיגרי

יריב
דערכ
שטר
צבא
איין
דער
פיהו
שיננ
בבל
דיא
לאג
ענט
דען
פאי
אין
שפו
אהו
איד
אוס
אונ
היו

דיך פֿערזאָהסט, ביסט ערהאַשט, ערגריפֿפֿען; דען דוא האַסט מיט גאַטט געהאַט
 דערט. [כה] דער עוויגע האַט זיין וואָפֿען. בעהעלטנים ערעפֿנעט, אונד זיין
 שטראַפֿונג ערקצייגט דערויסגענאַממען; עס איזט דאָ ווערק דעם הערן, עוויגען
 צבאות, וואָס אים לאַנדע דער כשדים פֿאַרגעהט. [כו] פֿאַללעט פֿאָן דער זייטע
 איין, עפֿנעט איהרע שיערן, טרעטעט איבער דיאגעטריידע. הויפֿען וועג, פֿערט
 דערבט אַללעס, לאַססעט ניכטס איבריג. [כז] ווירגעט אַללע איהרע שטיערע,
 פֿיהרעט זיא צור שלאַכטבאַנק. וועהע איהנען! איהר טאַג איזט געקאַממען, ער
 שינען איהרע אַהנדונגס שטונדע. [כח] שטיממען דער פֿליכטלינגע, דער אויס
 בכל ענטראָנגענען, פֿערקינדען אין ציין דיא ראַכע דעם עוויגען, אונזערס גאַטטעס,
 דיא ראַכע וועגען זיינעם טעמפעלס. [כט] רופֿעט שיטצען איבער בכל הער, בע
 לאַגערט עס, אַללע, דיא איהר דען באַנען צו שפּאַננען פֿערשטעהט! דאַס נימאַנד
 ענטקאַממע; בעצאַהלט איהם נאָך פֿערדינסט; טהועט איהם, וויא עס געטהאַן;
 דען געגען גאַטט האַט עס געפֿרעפֿעלט, געגען דען הייליגען ישראל'ס. [ל] דרום
 פֿאַללען זיינע זינגלינגע אויף זיינען שטראַסען הין, אַללע זיינע קריגסלייטע שטירצען
 אַן דיזעם טאַגע, שפּריכט דער עוויגע. [לא] איך קאַממע איבער דיך, פֿרעפֿלער!
 שפּריכט דער עוויגע, גאַטט צבאות, דיין טאַג איזט געקאַממען, ערשינען דייןע
 אַהנדונגס שטונדע. [לב] שטירצען, פֿאַללען ווירדער פֿרעפֿלער, אונד נימאַנד
 איהם אויפֿהעלפֿען. איך לעגע איין פֿייער אין זיינען שטערטען אַן, וועלכעס אַללעס
 אומליגענדע פֿערצעהרען זאָלל. [לג] ואַ שפּריכט דער עוויגע צבאות; ישראל
 אונד יהודה ווארדען ביידע געוואַלטזאָם וועגעפֿיהרט, איהרע געפֿאַנגענענהמער
 הילטען זיא פֿעסט, וואָללטען זיא ניכט לאָזלאַססען. [לד] אַבער איהר ערלעוער

איזט

ב א ו ר

וכשר הוא עמנו. (כד) יקשתי, שמי לך ימוקש שכלכדת צוי ואת לא ידעת, שאלו
 ידעת טרם בא עליך הלוכד, שיה היית בורחת, אבל עתה שלא ידעת, כי פתאום בא עליך
 הרעה, נמצאת ונתפסת (רד"ק). ההגרות, התקרת צו"י חטאך: כמו ואל תחגר
 צם מלחמה. (כה) פחה וכו' על דרך משל, כאילו פתח ה' אוצרות כלי נשק, ונתנס
 לאכזי מלחמה שילחמו עט בנל. כי מלאכה היא, כלומר המלחמה היא מלאכה ה',
 כמו שאמר למעלה (ע"ח, יו"ד), אהור עושה מלאכה ה' רמיה. (כו) מקץ, מסוף
 העיר התחילו צה, שלא תדע ותתפס פתאום (רש"י) וכן ת"י יוד"ק מפרש מעת שצא
 קץ שלה באו עליה. מאבסיה, אוצרות תבואותיהם, מענין אבוס, שהוא מקיס שיתנו
 צה אאכל בהמה (רד"ק), וכן חצרו מנחם. ואפשר שכנהו הכתוב כן דרך נתי. סלוה
 כמו ערמים, דרכו עליה כמו שדורכים על הערמים לדושפ. (רש"י ורד"ק). וצטס
 אביו פירש רד"ק, עשו משללה תלי תליס כמו ערמות תבואה, כי לדעתו כל לשון משלה
 ענין הרמה. (כז) כל פריה, משל על גדוליה ונצוריה, כמו סנצוכי פריס. (כח) קול
 נמים וכו', אמר הנביא כן רק ע"ד מליצה, לפי שישראל היו גלים בנבל, וכשנחרבה
 יבאו מלטים ויבשרו לביון. אמנם באמת לא הי' כן, כי דרוש החריב את בנבל, ומן רב
 לפניו כבר העביר כורש קול בכל מלכותו, מי צבס וכו' יעל. (כט) השמיעו, לשון
 אסיפה כמו ושמע שאל את העם. רבים, כמו רובים, והס יורי טבוס (רד"ק).
 (לא) ורון, ת"י מלכא רשיעא, ואמר זה למלך בנבל, וכשל זרון, צפסוק הבא.
 (לד) למען

ית:
היא
תחיו
ת:
עת
את
בים
יטה
הא
הנשי
אם
ונפל
אמר
הים
ורב

ח הדע
דיוון
(כו)
זודים:
זכ"טו)
(ל)
והנחה
(טו)
מרעה.
שכא עת
התערב
ה"ט):

הרגום אשכנזי

איזט שטארק; ער, דעססען נאמען עוויגער צבאות איזט, נומט זיך איהר
 רער זאכע אן, אונד ווירר, צור בערוהיגונג דער וועלט, בכל'ס בעוואהנער ערשיט,
 טערן. [לה] קריגעסשווערט דען כשדים! שפריכט דער עוויגע; שווערט דען איינ
 וואהנערן בכל'ס, איהרען פירסטען אונד וויזען! [לו] שווערט דען וואהרזאגערן,
 דאס זיא ראזענד, שווערט דען העלדען, דאס זיא צו שאנדען ווערדען! [לז]
 שווערט דענען, דיא צו פפערדע אונד צו וואגען קאממען, אונד דעם געזינדעל,
 וועלכעס אונטער איהנען איזט, דאס זיא צו וויבערן ווערדען! שווערט! דאמיט
 זאלע איהרע שעטצע געפלינדערט ווערדען. [לח] טראקקענהייט איבער איהרע
 וואססער, דאס זיא פערזיגען! דען דים איזט איין לאנד דער געטצען; דער אבער
 גלויבע מאכט זיא טאלל. [לט] דרום זאללען שלאנגען אונד מער קאטצען אין ריזעס
 לאנדע וואהנען, שטרויסען דארין ניסטען; ניא זאללעם (פאן מענשען) בעוואהנט
 ווערדען, בים אין עוויגקייט ניכט. [מ] עם זאלל דער גראסען צערשטעהרונג סרום
 אונד עמרה'ס אונד איהרער נאכבארען גלייכען, שפריכט דער עוויגע; ניא זאלל
 איין מענש, ניא איין ערדענוואהן דארין וואהנען. [מא] זיהע, איין פאלק ערהעבט
 זיך פאן נארדען, איינע גראסע נאציאן, מעכטיגע קעניגע ערוואכען פאן דער ערדע
 ענדען; [מב] זיא ערגרייפען באגען אונד לאנצע, זינד גרוואם, קעננען קיין מיט
 לייך, איהרע שטיממע גלייכט דעם מעערעם בריווען; צו פפערדע קאממען זיא,
 ציהען מיט מעננערמוטה געגען דיך צו פעלדע, טאכטער בכל'ס! [מג] דער קעניג
 פאן בכל הערט פאן איהנען, אונד זיינע הענדע ערשלאפען. אנגסטוועה, ציט
 טערן ערגרייפט איהן וויא איינע געבעהרערין. [מד] זעהט וויא איין לעווע ער
 העכט ער זיך פאם שטאלצען ירדן, דרינגט אין דיא וואהנונג דער מעכטיגען איין.

איך

ב א ר

(לד) למען הרגיע וכו', כשירגו על כנל יחי' מרנוע ומנוחה לכל הארץ (רש"י ורד"ק).
 וי"ח לשון רנוע הים, כדיל למתבר דשיעי ארעהין. (לו) הרב אל הברים, הכוזבים,
 והם הקוסמים וכנלוי שקר, כמו מפר אמות בדים, בדיך מתים יחריטו. ונאלו,
 וכודעסכליתם, וכן אשר נואלו, נואלו שרי זען. (לז) ואח כד הערב, תערובות
 אנשים נכרים, אשר היו כנבל (ראו בלוחי למעלה כ"ה, כ') או יהי ענין סמורה כמו
 ועורב מערבך, ר"ל אל כל אנשי הערב, כלומר סיחרים (רד"ק). והיו לנשים,
 מלחי כח כנקבה, שלא ילחמי כנגד אויביהם. (לח) ארץ פסילים, ארץ שהיו בה
 עובדי פסילים, מעשה ידי אדם. ובאימים יתהוללו, ישתגעו בעבודת האימים, והם
 הענבים, לפי שעובדיהם יפחדו ממנס (רש"י ורד"ק). (לט) ציזים אח איים, ציזים
 ואיים ישבו בה, ות"חמון בחתולין, והם מיני חיות השוכנים במקום ליה ומרבה. ולא
 חשב, העיר כנל לא תהיה מיושנת מבני אדם לנצח (מ) כמהפכת אלהים, להפלתה
 סוף עס אלהים להפכת, כמו עיר גדולה לשהים, ותרגמתי לפי הענין. (מא) ומלכים
 רבים, גדולים וחשובים, כמו על כל רב ביתו, והם דרוש וכורש; או פירש רבים במין,
 כי באו עם הריוש מלכי אומות אחרות, כמו שאמר למטה: אררט מני ואשכנז (רד"ק).
 יערו, יתעוררו. (מב) ועל סוסים ירכבו, בני קדם רגילים לרכוב על סוסים
 יאמנות, רק השמים הגדולים, או גבורי מלחמה רכבו על הסוסים, לחשיבות או למרה
 המרובה. ערוך באיש למלחמה, כל אחד יהי ערוך בכלי נשק, באומן רוס וגבורה
 כאיש

יָרִיב אֶת־דְּרִיבָם לְמַעַן הִרְגִיעַ אֶת־הָאָרֶץ וְהִרְגִיז לְיֹשְׁבֵי בְבֶל :
 (לה) חָרַב עַל־פְּשָׁדִים נְאֻם־יְהוָה וְאֶל־יֹשְׁבֵי בְבֶל וְאֶל־שָׂרֵיהָ וְאֶל־
 חֲכַמֶיהָ : (לו) חָרַב אֶל־הַבְּדִים וְנָאֲלוּ חָרַב אֶל־גְּבוּרֵיהָ וְחָתוּ :
 (לז) חָרַב אֶל־סוּסָיו וְאֶל־רֶכְבּוֹ וְאֶל־כָּל־הָעָרֵב אֲשֶׁר בְּחֹכֶה וְהָיוּ
 לְגַשְׁיִם חָרַב אֶל־אֹצְרוֹתֶיהָ וּבָזְזוּ : (לח) חָרַב אֶל־מִימֵיהָ וַיִּבְשׂוּ כִּי
 אָרֶץ פְּסִילִים הִיא וּבְאֵמִים יִתְהַלְּלוּ : (לט) לָכֵן יֵשְׁבוּ צִיִּים אֶת־
 אֵיִם וַיִּשְׁבוּ בָּהּ בְּנוֹת יַעֲנָה וְלֹא־תֵשֵׁב עוֹד לְנֹצָח וְלֹא תִשְׁכּוֹן עַד־
 דוֹר וָדוֹר : (מ) כַּמֶּה־פָּכַח אֱלֹהִים אֶת־סֹדָם וְאֶת־עֲמֻדָהּ וְאֶת־שִׁכְנֶיהָ
 נְאֻם־יְהוָה לֹא יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־יִגֹּר בָּהּ בֶּן־אָדָם : (מא) הִבֵּרָה
 עִם בָּא מִצְפּוֹן וּגְוִי גְדוֹל וּמַלְכִים רַבִּים יַעֲרוּ מִיַּרְכְּתֵי אָרֶץ : (מב) קִשְׁתֹּם
 וְכִדּוֹן יִחְזִיקוּ אֲכֹרֵי הַמָּה וְלֹא יִרְחֲמוּ קוֹלָם בַּיָּם יִהְיֶה וְעַל־סוּסִים
 יִרְכָּבוּ עָרוֹךְ כְּאִישׁ לְמַלְחָמָה עָלֶיךָ בֶּת־בְּבֶל : (מג) שָׁמַע מִקֶּדֶךָ־
 בְּבֶל אֶת־שִׁמְעָם וּרְפוּ יָדָיו צָרָה הִחְזִיקָהּוּ חֵיל בְּיֹלְדָהּ : (מד) הִגִּיהָ
 כְּאִרְיָה יַעֲלֶה מִגִּבְעוֹן הִירְדֵן וְאֶל־גְּוִיהָ אֵיחָן כִּי־אֶרְגָּעָה אֲרוּצִים אֲרִיצִים ק'

מעליה

ר ש י

לכל : (לו) אל הצדים • אל הקוסמים שלה : ונחלו בקסמיהם ודומה לו מפר
 חותו צדים (ישעי' מ"ד) וכן תירגם יונתן על שם שבזדים וחומרים דברי כוזב :
 (לז) הערצ • סומכותה גרנטי"ה בלע"ז כמו לעיל כ"ה כ"ו : (לה) ובחזיונם
 יתהללו • ישתטו ל"א פורונט"רונט בלע"ז (זיך ריהמען, עיין ישעיה מ"ה כ"ה)
 זכת"י ישתחזון באלהי הענקים שהיו להם : (לט) ציים את חיים • יערעון
 תמיון בתולין מוני חיות המנויין בחורבה : (מד) הגה כחריה • אשר יעלה

מגאון

מכלל יופי

ואינרי מנראי • (כו) מאבוסיה • בחוספת מ"ס, והאל"ף בחטף פתח, והם המקומות,
 שאצרו בהם ספירות • מענין אבוס בעליו (ישעיה א') שהוא מקום שיתנו בו מאכל הכרמות •
 (כט) המשיעו • פירושו אספו וקבלו אותם, שיהיו נשמעים אל כס לבא אל בבל, ולפי
 שאסיפת העם על יד השמעת קול, כאמרה בלשון שמיעה, וכן מן הדגוש, וישמע שמואל את העם
 (שמואל ט"ו) רבים • תאר, ענין הורות חטים, כמו (בראשית מ"ט) וימררהו ורובו, יסובו
 עלי רביו (איוב ט"ז) • (לג) עשוקים • הגה כתבאר פירוש עושק, שרובה לומר שכל מנון
 חבירו לידו נפקדון או בהלוואה, או ממויב לו שכרו, וכשאולו כונש המנון ואומר לא אחזירנו
 לך • (לד) הרגיע • ענין המנוסה וההשקט, והוא מקור צמירק הה"א כמו סענה, וכן

הרגיז

ד איה
 רשיט
 ו אינ
 גערן
 [לו]
 גרעל
 יאמיט
 איהרע
 אבער
 דיועם
 יאהנט
 סדום
 ואלל
 העבט
 ערדע
 מיט
 וזיא
 קעניג
 ציט
 ע ער
 איין

ק)
 דים
 לו
 רובות
 כמו
 ים
 יו
 והס
 ציט
 ולא
 מפלגה
 ולבים
 זיין
 ק)
 מוים
 למחר
 גבורה

ירמיה נ נא

מַעֲלִיָּה וּמִי בַחֹר אֵלֶיהָ אֶפְקֹד כִּי מִי כַמוֹנִי וּמִי יוֹעֲדֵנִי וּמִי־זֶה רָעָה
אֲשֶׁר יַעֲמֹד לִפְנָי : (מה) לָכֵן שָׁמְעוּ עֲצַת־יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶל־
בְּכַל וּמַחֲשַׁבֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל־אֶרֶץ בְּשָׂדִים אִם־רָא יִסְחָבוּם
צְעִירֵי הַצֹּאן אִם־לֹא יִשִּׂים עֲלֵיהֶם נוֹה : (מו) מִקּוֹל נִתְפָּשָׂה בְּכַל
נִרְעָשָׂה הָאֶרֶץ וַיַּעֲקֶה בַּגּוֹיִם נִשְׁמָע :

נא (א) כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מַעֲרִיר עַל־בְּכַל וְאֶל־יֹשְׁבֵי לֵב קָמִי
רוּחַ מִשְׁחִית : (ב) וְשַׁלַּחְתִּי לְבַבְּךָ וְזָרִים וְזָרוּת וַיִּבְקְקוּ אֶת־אֶרְצָהָ
כִּי־הָיָה עָלֶיהָ מִסְכִּיב בְּיוֹם רָעָה : (ג) אֶל־יִרְדָּךְ יִרְדָּךְ כַּחֲבִיב וּלֹא קָרִי
הַיִּרְדָּךְ קִשְׁתוֹ וְאֶל־יִתְעַל בְּסַרְיָנוּ וְלֹא־תִחַמְלֵנוּ אֶל־בַּחֲרִיָּה הַחֲרִימוּ
כָּל־צְבָאָה : (ד) וּנְפְלוּ חַלְלִים בְּאֶרֶץ בְּשָׂדִים וּמִדְּקָרִים בַּחוּצוֹתֶיהָ :
(ה) כִּי לֹא־אֶלְמָן יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה מֵאֵלֶיהֶן מִיְהוָה צְבָאוֹת כִּי אֶרְצָם

מלאה

ר ש י

מגאון הירדן כן יצא השודד חלוט חיתן כך תירגס יונתן הא מלך צמשרייתים
ייסק עליסון כחריא דסליק מרום ירדנא למדנו שגאון הירדן מוקום חריות הוא ואף
כך תירגמו יונתן ואיך תעסה בגאון הירדן לקבל חיות זרה צרום ירדנא : כי
ארגיעס • כשאביא השעה : מעליה • ממעל לה : ומי יועידני • למלחמה :
(ה) צעירי הנאן • פרס צעיר לצני יפת :

נא (א) לְצַקְמִי • כַּשְׂדִים בִּיג' דא"ת צ"ש : רוּחַ מִשְׁחִית • חַת רוּחַ מִלֵּךְ פֶּרֶם
וּמִדִּי סָהוּא מִשְׁחִית רוּחַ טַלְכ"ט צַלַע"ז (וּוִילַעַן, פַּעֲרַלְחֶגְעַן, כְּמוֹ לַעֲיַל
ד'י"צ) : (ב) חֲרוֹב • וּנְפִלוֹת : וַיִּבְקְקוּ • וַיִּרְוֹקוּ : (ג) חַל יִרְדָּךְ הַדּוֹרֵךְ •
כִּרְיֹז מִקְרָא קִנְרָא אֲשֶׁר חֲנִי חוֹמֵר שֶׁס יִרְדָּךְ הַדּוֹרֵךְ קִשְׁתוֹ : וְאֵי יִתְעַל בְּסַרְיָנוּ •
אֵי רַפָּא : (ה) כִּי לֹא אֶלְמָן • לֹא שָׁכְחוּ מִלִּנְקוּם גַּמְתוֹ : כִּי אֶרְצָם • שֶׁל כַּשְׂדִים :
(ו) נוסו

מכלל יופי

והרגו, וכן צאו כמוהם גטון והציל פסוק והמליט, עד השמדס אחס • (לו) אל הברום •
פירוש הכוזבים, מן נדיך מתים וסרישו, והם הקוסמים, וכן תרגם יונתן: קסמיה • וניאלו •
ענין סכלות וטפשות, וכן נואלו שרי צען, אשר נואלכו, וכן תרגם יונתן: וישתבשין •
(לו) חרב אל אוצרותיה? אפשר לפרש חרב זה כמו (שמות כ') כי חרבך הנפת עליה,
שהוא חרב הנטין וההריסה וההנתיבה • ויונתן תרגם דקטלן בתרגום יונתן על בית גמזאח
ויתבזון • (לח) יתהוללו • ענין הוללות וסכלות, כמו ויתהולל בידם (שמואל ב"א) והתהוללו
הרכב (ירמיה מ"ה) • (לט) ציים • חיות השוכנות בציה, ות"תמוון • (מב) קשת וכידון •
תרגומו: קשת ותריסין, פירוש כידון כלי מנן • ואפשר שיהיה כמו רומח, כמו (איוב מ"א)
וישקק לרעש כידון, להב חנית וכידון (שם ל"ט) • (מד) ארגיעה י רבי יונה פירשו
מענין